

УДК 007:316.77

**ОБРАЗ ЛЮДИНИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ
В РЕПРЕЗЕНТАЦІЯХ ЖИТОМИРСЬКИХ
ІНФОРМАЦІЙНО-НОВИНИХ ПОРТАЛІВ:
СВІТОГЛЯДНО-ЦІННІСНЕ ТА ЕСТЕТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ**

О. І. Свінціцька

*Житомирський державний університет імені Івана Франка,
вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна*

У статті розглянуто специфіку репрезентації образу людини з особливими потребами в регіональних ЗМІ України. Дослідження здійснено на основі аналізу двох житомирських інформаційно-новинних порталів: <http://www.1.zt.ua>, <http://zhzh.info>. Встановлено п'ять різновидів журналістських текстів про неповносправних осіб та визначено, що основними жанрами подачі матеріалів є повідомлення та портрет. З'ясовано, що останній акцентує увагу на фізичних аспектах буття героя й поєднує у собі елементи нарису та інтерв'ю, використовуючи світоглядно-ціннісне та естетичне моделювання інформаційного повідомлення. Наголошено, що поява «живого» портрета у виданні зумовлена комерційними мотивами — збільшує потенційну аудиторію та прибутки від переглядів журналістських повідомлень. Наявні у всеукраїнських та регіональних ЗМІ повідомлення й портрети осіб з особливими потребами засвідчують занепад діалогічної моделі європейської та американської духовності й констатують «провал комунікації» (Е. Левінас) між світами людини фізично здорової та з особливими можливостями.

Ключові слова: *журналістське повідомлення, мас-медійний образ людини з особливими потребами, світоглядно-ціннісне моделювання, естетичне моделювання, «Media sapiens», естетична інформація комунікативного акту, «практично-повсякденна естетика життя», «живий портрет», «міжсвітова толерантність», веб-серфінг.*

Постановка проблеми. Сучасна людина постійно ніби шукає Іншого в межах галактики й намагається виявити контакт з іншими розумними істотами, тоді як невстановленими залишаються контакти з «населяниками інших світів», які населяють планету Земля. Але кожна людина, фактично, — це цілий Всесвіт. Чи ж зможе сучасна людина, заклопотана і втомлена в «перегонах життя», побачити й зрозуміти існуючі світи? Сама того не помічаючи й не актуалізуючи на цьому увагу, вона живе у неначе налаштованому для існування ідеальних (фізично здорових) людей світі, тобто в світі, де все підпорядковане зазвичай інтересам пересічної людини, яка не переймається проблемами здоров'я, в якому все функціонує для повноцінних.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розгляд джерельної бази засвідчує, що проблемами медіапростору України сьогодні переймаються насамперед філологи, культурологи, філософи, фахівці соціальних комунікацій та психологи. Наявні дослідження є дещо розпорошеними за проблематикою й мають найчастіше констатуючий, описовий характер. Зокрема, М. Малиш приділяє увагу процесам соціального управління та обґрунтовує потребу соціальної профілактики, у тому числі засобами мас-медіа [1]. Дослідниця М. Бутиріна

здійснює комунікаційний аналіз процесів стереотипізації в мас-медіа [2], а культуролог В. Копилов стверджує, що сьогодні відбувається трансформація мас-медіа в образ нового божества, яке створює психічні образи дійсності [3]. О. Ткаченко на матеріалі обласної преси Сумщини вивчає соціальні проблеми на шпальтах газет — проблеми алкоголізму, тютюнопаління та наркоманії [4]. О. Сушкова осмислює, як висвітлюється одна з найгостріших та найактуальніших проблем сьогодення — торгівля людьми, у друкованих ЗМІ [5]. Як бачимо, у контексті означених напрацювань актуальності набуває ґрунтовне дослідження матеріалів про осіб з особливими потребами у ЗМІ України, зокрема й на матеріалах місцевих ЗМІ.

Мета статті. Виявити та проаналізувати матеріали про людей із обмеженими можливостями, які представлені в мас-медіа України. Для досягнення мети було обумовлено ряд завдань: обґрунтувати важливість дослідження матеріалів про виокремлену соціальну групу; виявити журналістські тексти про них; визначити групи, класифікувавши наявні у ЗМІ України матеріали про таких людей; здійснити аналіз шляхів створення образу особи з особливими потребами, представленого у мас-медійному просторі нашої країни, їх світоглядно-ціннісний субстрат та чинники естетичного моделювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. На теренах України проблеми дітей з особливими потребами висвітлюються в періодичному виданні «Особлива дитина: навчання і виховання», яке до 2014 року виходило під назвою «Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання». Цей науково-методичний журнал є єдиним у державі, де розглядаються проблеми здобуття освіти й забезпечення життєдіяльності дітей з особливими потребами, порушується питання розробки стратегії розвитку освіти таких дітей, висвітлюються актуальні питання діагностики особливостей психофізичного стану та сучасних підходів й інноваційних технологій їх навчання і виховання, результати експериментальних досліджень, оригінальних розробок, надаються методичні поради і консультації фахівцям з актуальних проблем спеціальної педагогіки і психології. Тобто це періодичне видання читають головно фахівці певних галузей (і на цьому наголосимо). До категорії немасового читача можна віднести й колективну монографію «Енциклопедія прав людини: соціально-педагогічний аспект» [6], у якій одна зі статей присвячена захисту прав людей з обмеженими функціональними можливостями. Саме тут чи не вперше у вітчизняній науковій літературі автором подано перелік термінів-синонімів на позначення інвалідності: неповносправність, люди з особливими потребами, люди з обмеженими функціональними можливостями, неповноцінні, нездатні, з вадами тощо.

Відтак постає питання щодо створення масово-читаної групи журналістських текстів — матеріалів у ЗМІ України про осіб з особливими потребами, які б задля досягнення «міжсвітової» толерантності доносили до фізично здорових людей інформацію про Іншу Людину — сучасника з іншими можливостями, іншою сенсорикою сприйняття дійсності, особливостями життя, цінностей, проблем й інтересів. Зрозуміло, функцію інформування

суспільства про таких людей перебирають на себе ЗМІ. Оскільки характерною ознакою соціально-культурного буття *Media sapiens* є веб-серфінг просторами «тотального архіву» (Ж. Дерріда) Інтернету в пошуках незвичайного, спробуємо виявити та проаналізувати журналістські матеріали про осіб з особливими потребами. Саме такі повідомлення, за умови експресивного заголовка, здатні викликати інтерес у пересічної звичайної людини. Окрім того, візуально-естетичні виміри такої інформації дають змогу *Media sapiens* прочитати, побачити та почути те, що вперто найчастіше не помічається.

Для прикладу візьмемо житомирські сайти — інформаційний портал <http://www.1.zt.ua> та новинний сайт <http://zhzh.info>, які займають лідируючі позиції серед інших подібних. У ході дослідження нами було встановлено, що за останні п'ять років інформаційний портал <http://www.1.zt.ua> розмістив двадцять п'ять матеріалів про осіб із особливими потребами. Серед них — повідомлення інформативного характеру, присвячені:

проблемам інвалідів — «Інваліди на візках не можуть потрапити до закладів культури», «На Житомирщині всього 187 облаштованих місць для паркування машин інвалідів», «Дітям-інвалідам потрібні спеціальні майданчики, яких у місті немає», «Житомирські незрячі скаржаться на водіїв, які паркують автівки на тротуарах»;

проектам та програмам для забезпечення нагальних потреб та надання можливостей розвитку, соціалізації й інтеграції в суспільство — «Діти-інваліди з Романівського будинку-інтернату поїдуть в «Дельфінарії» (описану в заголовку матеріалу можливість діти-інваліди отримують завдяки МБФ «Місія в Україну»); «Інваліди Житомирщини на семінарі дізнавалися про свої права», «У Бердичеві відбувся благодійний концерт для інвалідів та ярмарок», «Дітей-інвалідів безкоштовно забезпечують протезувальними засобами», «Інваліди Житомирщини отримали нові колеса», «В Житомирі інваліди війни отримали квартири», «Житомирянам пропонують допомогти інвалідам долучитися до театрального мистецтва», «Прокуратура Житомирщини перевірила умови тримання інвалідів у в'язницях», «В Житомирі інваліди на візках рухаються по проїзній частині та просять гроші у водіїв»;

спортивній активності — «Житомирські спортсмени-інваліди стали переможцями на міжнародній спартакіаді», «Діти-інваліди змагались на спартакіаді «Повір у себе»;

порушенням прав людей з особливими потребами — «Приватний підприємець привласнив кафе, засновниками якого були інваліди та пенсіонери»; «Підприємці «кинули на гроші» інвалідів та пенсіонерів» тощо.

Усі ці матеріали або надані прес-службами Житомирської ОДА, прокуратури Житомирської області, УДАІ УМВС України в Житомирській області, представниками ЖОГО «Молодь. Жінка. Сім'я», ГО інвалідів-візочників «Стимул», ГО «Навчально-реабілітаційний центр для неповносправних дітей», Житомирської обласної організації інвалідів війни та Збройних Сил, або взяті з офіційних сайтів цих структур. Наявна й незначна частина матеріалів, які

редактор сайту перепостив з загальноукраїнських новинних сайтів, типу «До голодування у Маріїнському парку долучилися інваліди, прикуті до візків». Зауважимо, що при цьому на <http://www.1.zt.ua> — одному з найпопулярніших у місті та області новинних порталів, немає жодного журналістського матеріалу портретного характеру, в якому поставав би цілісний образ окремо взятої людини з особливими потребами та було описано її досягнення. На іншому новинному сайті міста Житомира <http://zhzh.info/> розміщено 55 текстів, які стосуються осіб із особливими потребами. Їх, як і матеріали новинного порталу <http://www.1.zt.ua>, можна поділити на категорії, позначивши маркерами:

проблеми інвалідів — «Где в Украине учиться инвалидам?», «В Житомире выпустили справочник о труднодоступных местах для инвалидов», «Инвалиды и власти Житомирщины обратились к житомиртянам за материальной помощью», «Заявление Главы общественного совета при Фонде социальной защиты инвалидов», «Житомирский депутат-инвалид Неля Ковалюк: «Такое впечатление, что мы живем в Гондурасе»», «Инвалидов Житомира без конечностей заставляют доказывать, что у них не выросли руки (ноги)», «Люди с особыми потребностями ищут работу в Житомире», «В Житомирской области перестанут бесплатно возить инвалидов», «В Житомире пенсионерка объявила голодовку и требует новую инвалидную коляску» тощо;

проекти і програми для забезпечення нагальних потреб та надання можливостей розвитку, соціалізації й інтеграції в суспільство осіб з обмеженими фізичними можливостями — «День людей пожилого возраста житомирский Легион отметил помощью для инвалидов», «В Житомире на покупку 19 квартир для инвалидов выделено 3 млн грн», «Житомир обеспечил инвалидов войны спецавтотранспортом», «Международный фонд будет помогать житомирским детям-инвалидам», «В Житомире установлен первый спецподъемник для инвалидов-колясочников», «В Житомире инвалидам Великой Отечественной войны вручили ключи от 20 автомобилей», «Для инвалидов Житомирской области закупили 150 автомобилей «Славута»», «Житомирский «Первоцветфарм» подарил инвалидам 100 аптек с лекарствами первой необходимости», «В Житомире планируют улучшить условия передвижения для инвалидов», «В Житомире для инвалидов создают пандусы и съезды с тротуаров», «В Бердичеве детей-инвалидов лечат цирковой акробатикой!», «Посольство США открыло в Житомире читальный зал для инвалидов», «В Житомире инвалидам войны вручили ключи от 29 автомобилей», «Маршрутка для инвалидов будет курсировать в Житомире», «Как будет работать социальное такси для людей с ограниченными возможностями в Житомире», «Самопомощь помогает инвалидам-колясочникам в Житомире», «Павленко и Литовченко подарили семье инвалидов из Малина автомобиль «Славута»», «Екатерина Ющенко посетила в Житомире школу-интернат и открыла музей», «МакДональдс в Житомире организовал бесплатный обед для детей-инвалидов», «Власти Житомира купили ветеранам Великой Отечественной войны 15 квартир», «Благотворительная акция «Подари надежду»», «В зале Житомирского профессионального училища-

интерната отметили День инвалидов», «Житомирский лагерь «Спутник» открыт. В этом году в нем смогут отдохнуть дети-инвалиды», «В Житомире обсудили проблемы людей с особыми потребностями»;

спортивна активність інвалідів — «Сегодня в Ванкувере стартуют X Паралимпийские игры»;

порушення прав людей з особливими потребами — «Житомирский облсовет судится с инвалидами за помещения в центре Житомира», «Житомирские инвалиды теряют работу из-за решения горисполкома», «Француз обвинили в силовом захвате помещений фонда инвалидов в Житомире», «Мужчина обманом отправлял инвалидов нищенствовать в Польшу», «Житомирские предприниматели заработали на инвалидах 20 млн», «В парикмахерских перед 1 сентября бесплатно будут стричь детей-сирот, инвалидов», «Двое молодых парней избили и ограбили в Житомире беспомощного инвалида», «Должностные лица житомирского ООО «заработали» на инвалидах 20 млн грн», «Балога уволил начальника МЧС в Коростене, избившего инвалида-чернобыльца», «Людская беда как предмет наживы?», «Суд отбирает у матери-инвалида ребенка»;

агресивність інвалідів — «В центре Житомира инвалид убил прохожего костылем».

Звернемо увагу, що саме на <http://zhzh.info/> з'являється категорія матеріалів з маркером «Незламна життєва позиція та досягнення осіб з обмеженими фізичними можливостями». До таких матеріалів належать журналістські тексти, у яких чітко простежуються долі інвалідів, їхнє бажання жити й досягати вершин усупереч долі. Так, у статті «Викторія Федорчук — дівчинка-инвалид с огромным оптимизмом» [7] йдеться про дівчину на інвалідному візку з діагнозом ДЦП з містечка Попільня Житомирської області, яка має активну життєву позицію. З матеріалу дізнаємося, що Вікторія Федорчук закінчила 4 класи, а далі через учительський стереотип «навіщо тобі вчитися» самостійно вивчила географію, опанувала комп'ютер та основи музики. Стосовно іншого Вікторія не байдужа до свого зовнішнього вигляду, гарно наносить макіяж (у неї навіть є замовлення на весільні макіяжі). Дівчина любить подорожувати, не очікує подарунків, спілкується зі здоровими друзями, відвідує дискотеки й мріє про мандрівку до Туреччини. У цілому з матеріалу перед читачем постає образ молоді дівчини зі складними деформаціями опорно-рухового апарату, яка, усупереч долі, характеризується життєрадісністю й життєлюбністю, дружельюбністю, самостійністю і невгамовною соціальною активністю.

З матеріалу «31-летний житомирчанин, оставшийся после пожара инвалидом, стал успешным бизнесменом» [8] читач дізнається про Анатолія Макаручука, у якого внаслідок пожежі обгоріло 37% шкіри — голова, руки, коліна. В те, що він буде жити, лікарі не вірили, не вірила навіть мати. Але, незважаючи на низку операцій, перев'язки без наркозу, ампутацію кистей рук, незагоєвальні рани, він боровся за життя. Не занепадав духом і тоді, коли внаслідок втрати повік і вій йому зашили очі, а лише згодом зробили пластичну операцію

повік і два оперативних втручання задля збереження зору. Анатолій постає перед читачем духовно сильною особистістю: «Врачи говорили маме, что я на грани жизни и смерти. Но я-то этого не знал! Строил планы на дальнейшую жизнь. Почему-то твердо верил, что скоро встану на ноги. Врач все время говорил: «Пытайся вставать, тебе нужно двигаться». Потом признался, что сам не верил в это. А я смог! Потихоньку, цепляясь за каретку кровати. От долгого лежания мышцы атрофировались, меня шатало из стороны в сторону. На левом колене почти сгорело сухожилие. Но я все равно каждый день старался делать по несколько шагов, от кровати до окна и обратно. Нянечка, заходя в палату, замечала следы крови на полу и бурчала: «Сразу видно, Толик опять ходил!». Я учился все делать заново. Есть, держа ложку культями. Брать чашку, наливать себе воду. Зубами разворачивать конфетные обертки» [9]. Однак, у силу описаних обставин, Анатолій все ж не міг надто довго триматися (та й хто б зміг?). Він не хотів дивитися в дзеркало, бо розумів, що те, що побачить, не сподобається. Це стало причиною відмови від спілкування з друзями і зустрічей з ними. Але й тут людина, яка багато втратила фізично, знайшла сили жити далі. «Подлечив тело и душу, я стал думать, чем зарабатывать на жизнь», — розповідає журналісту Анатолій. Читача, очевидно, зворушує, що герой розповіді починає вирощувати тюльпани. Для його понівеченої психіки і тіла квітникарство приносить естетичну насолоду й задоволення, а для батьківського дому — прибуток. Як і героїня попереднього матеріалу, молодий бізнесмен Анатолій Макарчук є соціально активним — їздить до Америки, Європи, відвідує парки і господарства з розведення тюльпанів. У лютому 2014-го був на Майдані, допомагав, чим міг. Окрім того, він займається фізкультурою, вивчає англійську і мріє —... відкрити власний квітковий магазин. Зауважимо, що у статті з уст знайомої Анатолія Таїсії Колесник звучить, як сприймають його в соціумі: «Мама, смотри, как страшно!». А кількома абзацами вище у статті подається сприймання Анатолія сусідами: «Когда мы первый раз увидели его после больницы, было страшно-вато. А теперь гордимся. Подает пример нашей молодежи» [8]. Як бачимо, такі факти свідчать, що візуальність у суспільстві надто важлива.

Наступна стаття «На Житомирщині двоє мужчин, лишившихся ног из-за травм, работают таксистами» [9] розповідає про те, як чоловіки-інваліди Сергій та Андрій власним прикладом доводять, що фізична вада не є перешкодою для повноцінного й насиченого життя. Сергій — інвалід-таксист з Новограда-Волинського, втратив обидві ноги та ліву руку внаслідок нещасного випадку. Після того, як опритомнів у лікарні, хотів покінчити життя самогубством, але завдяки допомозі матері та друзів поборов депресію, відчув жагу до життя й одружився. «Не терплю, когда меня жалеют. Я такой же, как все! У меня есть семья, работа. Как и всякий мужчина, я главный добытчик в доме. Мне завидовать надо, а не сочувствовать!», — стверджує інвалід-таксист Сергій. Разом із тим він не погоджується фотографуватись — боїться, що влада, довідавшись про таксиста-інваліда, відбере у нього можливість заробляти на хліб. У рідному Новограді-Волинську він є символом мужності. До нього звертаються по

допомогу лікарі, коли когось із пацієнтів охоплює глибока депресія через кілька відірваних пальців. Відвідує він на запрошення медиків і Житомирську обласну лікарню, щоб показати тяжко травмованим людям, на що здатен. Сьогодні без ніг і лівої руки він демонструє: «Життя — прекрасне!». Інший герой статті — бердичівлянин Андрій Павлов, який через хуліганство трьох молодиків не має ніг і двох пальців на лівій руці, взагалі не вважає себе інвалідом. І усе це завдяки дружині Ользі. «С первых дней она мне внушала: ты не инвалид, дома тебя ожидает много работы и нужно быстрее вставать с больничной койки. И я ей поверил. Поверил, что остаюсь обычным человеком!», — розповідає журналісту Андрій. До того, як став таксистом, бердичівлянин більше десяти років пропрацював слюсарем на станції технічного обслуговування — ремонтував двигуни автівок. Крім набутих фізичних вад, об'єднує чоловіків і ставлення до них фізично здорових людей. Одні — захоплюються, інші, побачивши, що вони без ніг, вимагають негайно зупинити машину й виходять.

У статті «Юлия Вавровская из Житомира вошла в число лучших участников конкурса «Україна має талант!» [10] йдеться про юну циркачку, в якій з народження відсутня кисть лівої руки. Однак це не стало на перешкоді побороги власний сором і страх, піти до єдиної в Україні студії, де дітей з обмеженими можливостями реабілітують за допомогою циркового мистецтва, — Бердичівської зразкової циркової студії «Жанр». Тут вона забула, що таке сльози, замкнутість, жарти однокласників і їх небажання дружити з нею. Очевидно, першим стимулом до праці стали слова тренера Петра Герасименка, котрий на признання, що в неї нема кисті, відповів: «Ну то й що! Боїшся?». З тих пір, попри біль у м'язах, синці й гудзі, Юля працювала все наполегливіше. Їй подобалося, бо в цирковій студії ніхто не звертав уваги на її фізичну ваду, кожен займався вибраною справою, а ще були й інші діти з обмеженими можливостями. (Ось що прагнула підкреслити журналістка, привертаючи увагу до таланту, мужності й ролі у житті героїні естетичного досвіду й цінності самоделювання життя за допомогою художньої творчості). У неї з'явилося багато друзів, однокласники перестали насміхатися, почали поважати. Ще більше позитивних емоцій і незабутніх вражень у Юлі викликали виступи на міжнародних конкурсах і перемоги на престижних змаганнях. «Страшно подумати о том, что было бы со мной, если бы не цирковая студия. Скорее всего, сидела бы где-нибудь в подворотне в плохой компании. Я очень благодарна Петру Николаевичу за то, что он заставил почувствовать меня обычным человеком, нужным окружающим. Сегодня никто не замечает моих физических недостатков, я встречаюсь с совершенно здоровым парнем. Он футболист, играет за первенство нашего города в областном кубке. Решила связать свою жизнь с цирком. В этом году поступаю в Луганский колледж эстрадно-циркового искусства на бесплатную форму обучения» [10], — поділилася з журналісткою юна циркачка. (Вкажемо, однак, і наступне: є ще одна особливість цього журналістського тексту — як і попередні, історія приправлена нерозумінням з боку фізично здорових людей. Виявляється, тренер Юлі Вавровської зустрічався з керівництвом

Київської естрадно-циркової академії, але там не зрозуміли, як інвалід може займатися цирковим мистецтвом).

Публікація «Ольга Омельчук из Коростышева решила соединить свою судьбу с парнем-инвалидом» [11] розповідає читачам про молодого хлопця-інваліда з Коростишева Ігоря Мульченка. Йому, цілком здоровому з народження, в півторарічному віці лікарі діагностували слабкість і атрофію м'язів спини і ніг — спинальну аміотрофію Вердінга-Гофмана. Попри невтішні прогнози лікарів, хлопець досі живий. Сьогодні це цілеспрямований молодик, який отримав червоний диплом аналітика-міжнародника, веде курси комп'ютерної грамотності у Коростишівському молодіжному центрі, розробляє комп'ютерні програми, досконало володіє англійською, німецькою мовами, знає португальську та іспанську, пише романи, на замовлення столичних видань робить політичні прогнози. А ще він планує побратися з фізично здоровою дівчиною й мріє — мріє влаштуватися на хорошу роботу та заробити необхідну суму на роботизований екзокостюм HAL. Цей своєрідний каркас, який одягають на туб і кінцівки людини, дозволить йому вставати, сидіти, ходити і навіть гуляти міським парком із його коханою Ольгою. «Я уже связался с японским разработчиком, сообщил ему о своем диагнозе. Он готов снять мерки, как только у меня появится достаточно наличных. С учетом того, что костюм стоит недешево, трудиться придется долго и упорно. Однако меня это не пугает, для осуществления мечты любимой я согласен на все!» [11], — каже журналістці Ігор Мульченко. Але йому, як і іншим, відмінним від фізично здорових, не вдається знайти роботу за спеціальністю: як пояснює талановитий хлопець, роботодавців відлякує його інвалідний візок.

Журналістський матеріал «Виктория Степанюк, на которой врачи поставили крест, даст фору здоровым людям» [12] розповідає читачам про 22-річну Вікторію з села Великий Молодьків Житомирської області, яка не чує, не говорить, погано бачить, але вона — талановита художниця та спортсменка. Дівчина ніколи не навчалась у школі, не вміє читати, писати, але з трьох років малює картини. Тематика малюнків — містична та релігійна. Навіть були уже виставки картин. «У нас в Коростене была выставка. Она получила фотоаппарат. У ребенка радость в душе. Она стала считать, что кому-то нужна. Что она должна рисовать, должна быть работа. Ее работа. И она еще больше стала рисовать, — пояснює журналістці мама дівчини Надія Степанюк. Крім того, за словами тренера Вікторії Олександра Дідовця, дівчина з легкістю підняла 201 раз 16-кілограмову гирю. Так вона — інвалід другої групи, виконала норматив майстра спорту, однак наразі не отримала документ-підтвердження.

Крім життєствердних образів осіб з обмеженими фізичними можливостями, усі матеріали <http://zhzh.info> об'єднує й такий факт. На жаль, усі вони запозичені з онлайн-версій газет «Нова», «Факты» та сайту надзвичайних новин <http://kriminal.tv/>. Це означає, що над їх створенням не працювали місцеві журналісти, бо їм, очевидно, не цікавий такий напрям. Проте можна стверджувати, що означена тематика цікава для видань всеукраїнського масштабу.

Хоча, видається, останні пишуть насамперед з комерційних мотивів. По-перше, така тема є своєрідним «неораним полем» на мас-медійному ринку України (тому привертає увагу читачів, а отже, збільшує потенційну аудиторію видання й прибутки від переглядів). По-друге, так звані живі портрети завжди викликають у аудиторії більший інтерес, ніж «холодні», створені на основі опрацьованих попередніх публікацій. Відтак, варто звернути увагу на жанр, у якому виконані журналістські матеріали про осіб з обмеженими можливостями. Це не портретний нарис, який є легким для читання за межами сухої мови стрічки новин і відтворює героя в усій складності його долі, внутрішніх переживань або (та) роздумів про життя. Це — портрет, який подає особливості зовнішності (акцентує увагу на фізичних вадах) героя та поєднує в собі елементи нарису й інтерв'ю. У ньому образи людей з особливими потребами з реального соціального світу постають як особливі стани людського духу, які здатні творити неймовірне попри фізичну недосконалість. Отож такі портрети варто розглядати як живі, а не «холодні». По-третє, для людини немає нічого цікавішого, ніж говорити чи читати про інших. І четверта причина — портрети можуть бути фірмовим знаком видання. Принагідно зауважимо, що портрет (як жанр) є своєрідною фірмовою «фішкою» лише в онлайн-версії газети «Факты».

Висновки. На відміну від тривимірного Евклідового геометричного простору, багатовимірний соціальний простір робить будь-яке повідомлення ЗМІ таким, що впливає на спосіб сприйняття дійсності аудиторією. Як бачимо, лівова частка матеріалів про осіб з обмеженими фізичними можливостями змушує нас визнати ніби «провал комунікації» (Е. Левінас) між світами людини фізично здорової та людини з особливими потребами. Зокрема, матеріали, присвячені проблемам інвалідів, порушення прав людей з обмеженими функціональними можливостями, руйнують будь-які суспільні ілюзії про безтурботне життя тих людей і безжально оголюють життєву правду. Результати виконаного дослідження також засвідчують, що інформаційні повідомлення про агресивність і озлобленість інвалідів часто є наслідком частого придушення образ на свою неповносправність, життя, оточуючих. Журналістські матеріали про проекти і програми для забезпечення нагальних потреб та надання можливостей розвитку, соціалізації й інтеграції в суспільство осіб з обмеженими фізичними можливостями здебільшого показують, що проблемами інвалідів головню займаються органи державної влади і самі ж інваліди (спільнота повноцінного суспільства при цьому в основному демонструє байдужість). Зрештою, матеріали про надзвичайну силу духу, незламну життєву позицію та досягнення осіб з обмеженими фізичними можливостями попри виклик долі показують нам *ultimate reality*, що виходить за межі схематизму здорового глузду, але яка є просто беззаперечним фактом, який, на відміну від думки, образу, уявлення, не змінюється.

Наведені автором результати наукових пошуків можуть використовуватися при викладанні курсів з основ журналістики, теорії соціальної комунікації, культурології, естетики, етики, соціальної філософії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Малиш М. М. Функціональні особливості сучасного медіапростору / М. М. Малиш // Наукові записки Інституту журналістики : наук. зб. / [за ред. В. В. Різуна] ; КНУ імені Тараса Шевченка. — К., 2008. — Т. 31 (квіт.-черв.). — С. 27–30.
2. Бутиріна М. Комунікаційний аналіз процесів стереотипізації у мас-медіа / М. Бутиріна // Наукові записки Інституту журналістики : наук. зб. / [за ред. В. В. Різуна] ; КНУ імені Тараса Шевченка. — К., 2008. — Т. 31 (квіт.-черв.). — С. 30–36.
3. Копилов В. Масмедійна модальність знання / В. О. Копилов // Гуманітарний часопис. — 2011. — № 4. — С. 13–20.
4. Ткаченко О. Соціальні проблеми на шпальтах газет — дієвий чинник у процесі виховання особистості (на матеріалі обласної преси Сумщини) / О. Ткаченко // Наукові записки Інституту журналістики : наук. зб. / [за ред. В. В. Різуна] ; КНУ імені Тараса Шевченка. — К., 2010. — Т. 38. — Січень–березень. — С. 69–72.
5. Сушкова О. Висвітлення проблеми торгівлі людьми у засобах масової інформації / О. М. Сушкова // Наукові записки Інституту журналістики : наук. зб. / [за ред. В. В. Різуна] ; КНУ імені Тараса Шевченка. — К., 2010. — Т. 38. — Січень–березень. — С. 73–76.
6. Енциклопедія прав людини: соціально-педагогічний аспект : [моногр.] / кол. авт., за заг. ред. проф. Н. А. Сейко ; відп. ред. Н. П. Павлик. — Житомир : Волинь, 2014. — 220 с.
7. Виктория Федорчук — девочка-инвалид с огромным оптимизмом [Электронный ресурс] // Журнал Житомира. — 2010. — 14 июля. — Режим доступа : <http://zhzh.info/publ/9-1-0-2421>
8. 31-летний житомирянин, оставшийся после пожара инвалидом, стал успешным бизнесменом [Электронный ресурс] / [Мария Василь] // Факты. — 2014. — 13.06 — Режим доступа : <http://zhzh.info/news/2014-06-13-19249>
9. На Житомирщине двое мужчин, лишившихся ног из-за травм, работают таксистами [Электронный ресурс] // Журнал Житомира. — 2009. — 6 апреля — Режим доступа : <http://zhzh.info/publ/4-1-0-947>
10. Юлия Вавровская из Житомира вошла в число лучших участников конкурса «Украина має талант!» [Электронный ресурс] / [Ленина Бычковская] // Факты. — 2009. — Режим доступа : <http://zhzh.info/publ/4-1-0-1015>
11. Ольга Омельчук из Коростышева решила соединить свою судьбу с парнем-инвалидом [Электронный ресурс] // Факты. — 2009. — 23 марта. — Режим доступа : <http://zhzh.info/publ/4-1-0-922>
12. Виктория Степанюк, на которой врачи поставили крест, даст фору здоровым людям [Электронный ресурс] // Журнал Житомира. — 2011. — 11 января. — Режим доступа : <http://zhzh.info/publ/9-1-0-3033>

REFERENCES

1. Malysh M. (2008), Functional peculiarities of the modern media space, Scientific notes of Journalistic Institute, Scientific magazine, Kyiv. Volume 31, p. 27–30.
2. Butyrina M. (2008), Communication analysis of stereotype processes in mass media, Scientific notes of Journalistic Institute, Scientific magazine, Kyiv, Volume. 31.s. 30–36.
3. Kopylov V. (2011), Mass Media modality of knowledge, Humanitarian Manuscript, No. 4. p. 13–20.
4. Tkachenko O. (2010), Social problems on the pages of newspapers as an active mean of the personality raising, Scientific notes of Journalistic Institute, Scientific magazine, Kyiv. Volume.38. p. 69–72.

5. Sushkova O. (2010), Enlightening of the people trade in Mass Media, Scientific notes of Journalistic Institute, Scientific magazine, Kyiv. Volume. 38. p. 73–76.
6. Sejko N. (2014), Encyclopedia of Human rights: social ‘pedagogic aspect, Volyn’, Zhytomyr, 220 p.
7. Viktorija Fedorchuk — the disabled girl with the great optimism, Electronic resource available at <http://zhzh.info/publ/9-1-0-2421>.
8. 31-years old man from Zhytomyr, who lost his legs after the fire, became a successful businessman, Electronic resource available at <http://zhzh.info/news/2014-06-13-19249>.
9. On Zhytomyr region two men who lost their legs because of the injuries, work nowadays as taxi drivers, Electronic resource, available at :<http://zhzh.info/publ/4-1-0-947>.
10. Julija Vavrovskaja from Zhytomyr became one of the best among the participants of the competition «Ukraine has got talent!», Electronic resource, available at :<http://zhzh.info/publ/4-1-0-1015>(accessed 19 April 2015).
11. Ol’ga Omel’chuk from Korostyshev decided to get married with the disabled man, Electronic resource, available at :<http://zhzh.info/publ/4-1-0-922>.
12. Viktorija Stepanjuk, doctors didn’t want to treat her, but she is stronger than some healthy people, Electronic resource, available at:<http://zhzh.info/publ/9-1-0-3033>.

**IMAGE OF THE PERSON WITH THE SPECIAL NEEDS
IN REPRESENTATIONS OF ZHYTOMYR INFORMATIONAL NEWS
PORTALS: THE WORLD VIEW-VALUABLE
AND AESTHETIC MODELING**

O. I. Svintsitska

*Zhytomyr Ivan Franko State University,
40, Velyka Berdychivska St. Zhytomyr, 10008, Ukraine
Lenok-bastet@mail.ru*

Specific of representation the image of a person with the special needs in regional mass media of Ukraine has been investigated in the article. The study has been made on the basis of the analysis of two Zhytomyr informational news portals <http://www.1.zt.ua>, <http://zhzh.info>. 5 types of journalistic texts about the disabled people have been found and it has been determined that principal genres of materials representation are message and portrait. It has been determined that the last one focuses on the physical aspects of the hero’s existence and combines elements of the essay and the interview, using the world view-valuable and aesthetic modeling of the informational message. It is emphasized that the appearance of the «live» portrait in the publication is caused by commercial motives because it increases the potential audience and profits from the reviewing of journalistic messages. Present in Ukrainian and regional mass media messages and portraits of personalities with the special needs witness the decay of the dialogical model of the European and American spirituality and confirm the «failure of communication» (E. Levinas) between the worlds of a physically healthy person and the one with the special needs.

Keywords: *journalistic message, mass-media image of a person with the special needs, world view modeling, aesthetic modeling, «Mediasapiens», aesthetic information of communicative act, «practical daily life aesthetics», «life portrait», «inter-world’s tolerance», web-surfing.*

Стаття надійшла до редакції 28.11.2014.

Received 28.11.2014.